

”Pääomapiirien” verokirja

Mikko Puhakka

Professori

Oulun yliopisto

Matti Virén

Professori

Turun yliopisto

Kohti parempaa verotusta –
Eväitä verokeskusteluun

*Sixten Korkman, Jukka Lassila,
Niku Määttänen ja Tapani Valkonen.
ETLA B237, Helsinki 2009.*

Viime vuosien mittaan on tehty melkoinen joukko verotusta koskevia päätöksiä: tuloveroasteikot, lukuisa joukko kulutusverojen muutoksia (joista osa on kulkenut energiaverojen nimellä), pääomaverotuksen uudistus, kansaneläkemaksun poisto, varallisuusveron poisto, perintöveron keventäminen. Yhteisenä piirteenä näihin kaikkiin uudistuksiin on liittynyt vähäinen, usein jopa olematon vakavasti otettava tutkimus- ja selvitystyö. Etujärjestöjen (lähinnä työmarkkinajärjestöjen) keskeinen rooli valmistelussa on sitä vastoin ollut ilmeinen.

Ekonomistina on hieman turhauttavaa, että suuretkin muutokset verotuksessa tehdään ilman huolellista lähinnä talousteoriaan perustuvaa valmistelua. Mihin yhteiskuntatieteitä siten tarvitaan, jos esimerkiksi verotusta koskevat ratkaisut ovat vain työmarkkinajärjestöjen ja poliitikkojen heinää?

Tätä taustaa vasten on hatun noston arvoista, että Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksen (ETLA) tutkijat ovat lähteneet tällaiseen kirjahankkeeseen. Verotusta koskevat päätökset ovat muutakin kuin lobbareiden edunjakopoliitiikkaa. On aiheellista tuoda esiin se, että monet (jopa useimmat) verotukseen liittyvät asiat

ovat kiistanalaisia, eivätkä ne pelkisty yhteen tulokseen.

Kirjan rakenne on seuraava: Sixten Korkman kirjoittaa teemasta ”Globalisaatio ja verotus”, Jukka Lassila ”Työn ja kulutuksen verotuksesta”, Tarmo Valkonen ”Pääomatulojen verotuksesta” ja Niku Määttänen ”Asumisen verotuksesta”.

ETLAn rooli keskustelijana on hankala, koska se on lähinnä pääomapiirien rahoittama laitos. On vaikea kuvitella, että se voisi suosituksissaan päätyä sellaiseen lopputulokseen, joka ei vastaa sen rahoittajien näkökantoja. Niinpä koko kirjan kantava ajatus siitä, että palkkaverotusta pitää keventää ja kulutusverotusta kiristää, tuskin yllättää ketään. Kun siihen vielä lisätään halu keventää pääomaverotusta ja kiristää omistusasuntojen verotusta (kiinteistövero), ollaan etujärjestönäkökulmasta aika perinteisillä linjoilla.

Se, mikä perinteisen etujärjestöjen vastakainasettelun voisi lopettaa, olisivat uudet tutkimustulokset, joissa osoitettaisiin, että kaavailut verorakenteen muutokset parantavat hyvinvointia ja olisivat koko kansantalouden kannalta edullisia. Valitettavasti tältä osin kirja jää

kevyeksi. Keskustelu perustuu lähes yksinomaan erilaisiin maavertailukuviin ja taulukoihin, jotka ovat kenen tahansa ekonomistin saatavilla esimerkiksi OECD:sta ja Eurostatilta.

Olisimme odottaneet verokeskusteluun esimerkiksi sellaisia eväitä, joita ovat tarjonneet Coenen, McAdam ja Straub (2008). He tarkastelevat Euroopan keskuspankin AWM-mallilla verotuksesta koituvien työmarkkinoiden väristymien vähentämisen vaikutuksia. Lassilan kirjoittamassa luvussa tosin viitataan joihinkin mallilaskelmiin, mutta muutoin todistelu tekstissä noudattaa enemmänkin kuvioiden logiikkaa tyyliin, miten Suomi poikkeaa muista Pohjoismaista.

Taloustieteen kirjallisuudessa on aivan viime aikoina alettu miettimään uudelleen monia perinteisiä optimaalisen veroteorian tuloksia, jotka on johdettu staattisissa malleissa ja joista monet ovat perua Mirrleesin (1971) tunnetusta ja tärkeästä tutkimuksesta. On mahdollista, että tämän uuden dynaamisen teorian, johon myös liittyy epätäydellinen ja epäsymmetrinen informaatio, perusteella joudumme revisioimaan aikaisempia käsityksiämme mm. parhaasta pääomatulooverosta ja tuloverojen tasoittamisesta yli ajan.¹ Tämä tutkimus on vielä alkuvaiheissaan, mutta verotuksesta kirjoittavien ekonomistien on syytä olla siitä tietoisia. Arvioimassamme kirjassa emme löytäneet liittymäkohtia tähän tutkimukseen.

Lassila samoin kuin Korkman omassa luvussaan haluaisivat keventää tuloverotusta ja kiristää kulutuksen verotusta. Tämä ehdotus on vähemmän yllättävää, kun ajatellaan mainittujen veromuotojen kohtaantoa. Ainakin näyttää siltä, että tuloverotuksen keventäminen –

siinä määrin kuin sillä ostetaan matalampia palkankorotuksia – koituu työnantajien eduksi. Kulutusverot koituvat pääosin kuluttajien maksettaviksi. Työnantajajärjestöjen kannalta kulutusverotuksen kiristäminen on hyvä asia, koska huomattava osa verorasituksesta voidaan siirtää eläkeläisille ja muille työvoimaan kuulumattomille. Yleensä argumentoidaan, kuten Lassilakin tekee, että viimeksi mainittujen ryhmien tulojen pieneneminen voidaan helposti kompensoida tulonsiirtoja kasvattamalla (esimerkiksi indeksikorotuksilla). Mutta tulonsiirtojen kasvattaminen merkitsee bruttoveroasteen kasvua, mikä ei liene järkevää.

Epäilemme, onko kulutusverotuksen kiristäminen Suomessa järkevää. Eurostatin (2008) viimeisimmästä vertailusta ilmenee, että implisiittinen kulutusveroasteemme (27,3 %) on kolmanneksi korkein EU-alueella. Keskiarvo on 19,9 %. Vertailun vuoksi mainittakoon, että Coenenin, McAdamin ja Straubin käyttämä arvio Yhdysvaltain kulutusveroasteesta on 7,7 %. Tämä kertoo, että jos Yhdysvaltain verorakenne poikkeaa jollain tavoin muista maista, niin ero koskee nimenomaan kulutuksen verotusta.

Korkmanin (ainakin) implisiittinen perustelu verorakenteen muuttamiselle on se, että globalisaatio lisää palkkajoustoja ja sitä kautta lisää verotuksesta koituvia hyvinvointitappioita. Näin oletettavasti tapahtuu, mutta osin sama argumentti pätee myös hyödykeverotuksessa. Niin kauan kuin relevantit palkka- ja hintajoustit (ja sitä kautta verotuksen kohtaanto) ovat Suomen osalta vain ”mutu”-arvioita, todistelu ei ole kovin vakuuttavaa.

Yksi Suomen ongelmista on, että julkinen sektori on kovin suuri ja että mikään verorakenne ei tuo helppoa ratkaisua verotuksen aiheuttaman hyvinvointitappion ongelmaan.

¹ *Jobdatus kirjallisuuteen on Golosov, Tsyvinski ja Werning (2006); ks. myös esim. Farbi ja Werning (2008).*

Julkisen sektorin koko ja verotuksesta koituvat hyvinvointitappiot eivät ole riippumattomia toisistaan: koon kasvaessa tappiot kasvavat nopeammin. Siten puhuminen vain veroista, Veronmaksajien keskusliiton tapaan, on vähän falskia. Kovin hyvin perusteltua ei ole Korkmanin tavoin vedota siihenkään, että verotulot Laffer-käyrän mukaisesti pysyisivät ennallaan, vaikka veroasteita laskettaisiin. Eli olisi oltava rohkeutta puuttua myös julkisten menojen tasoon ja rakenteeseen.

Suomessa hyvinvointivaltiota koskeva konsensus estää tehokkaasti kaiken keskustelun aiheesta. Samalla tavalla asumisen verotus, josta Määttänen kirjoittaa, on sellainen ”pyhä lehmä”, josta on vaikea keskustella Suomessa, koska tema on niin kovin poliittisesti latautunut. Ainoa ulospääsytie olisi analyttisempi tarkastelutapa, jossa mielipiteiden rooli olisi minimissään ja analyttisten tulosten asema ratkaisevan tärkeä.

Tässä on oikeastaan tämän kirjan ja koko suomalaisen verotuskeskustelun ongelma. □

Kirjallisuus

- Coenen, G., McAdam, P. ja Straub, R. (2008), “Tax reform and labour market performance in the euro area: A simulation-based analysis using the New Area-Wide Model”, *Journal of Economic Dynamics and Control* 32: 2543–2583.
- Eurostat (2008), *Taxation Trends in the European Union*.
- Farhi E. ja Werning, I. (2008), “The Political Economy of Nonlinear Capital Taxation”, käsikirjoitus, September 2008.
- Golosov, M., Tsyvinski, A. ja Werning, I. (2006), “New Dynamic Public Finance: A User’s Guide”, teoksessa Acemoglu, D., Rogoff, K. ja Woodford, M. (toim.), *NBER Macroeconomics Annual 2006*, The MIT Press, Cambridge, MA.
- Mirrlees, J.A. (1971), “An Exploration in the Theory of Optimum Income Taxation”, *Review of Economic Studies* 38: 175–208.